

S a m e n

S a m e n

g a a t ' t S a m e n

g a a t ' t

B e t e r g a a t ' t

B e t e r

B e t e r

BESCHRIJVING VAN EEN AANTAL GESLAAGDE VORMEN VAN

samenwerking TUSSEN *jeugdhulpverlening* EN

onderwijs ONTWIKKELD VANUIT HET

S a m e n

g a a t ' t

B e t e r

Inhoud

pag.	
4	VOORWOORD
5	INLEIDING
7	HOOFDSTUK I. Het PPI
8	HOOFDSTUK II. Samenwerking met scholen: samen gaat het beter
9	HOOFDSTUK III. Modellen van samenwerking <ol style="list-style-type: none">1. Het preventiemodel2. Het handhavingsmodel3. Het terugplaatsingsmodel4. Het toeleidingsmodel
11	HOOFDSTUK IV. Uitwerking van de geschetste modellen <p>Het preventiemodel: ondersteuning Het handhavingsmodel: afstemming</p> <ol style="list-style-type: none">a/ ambulante hulp op het PPIb/ ambulante hulp op schoolc/ Diploma Ondersteunings Projectd/ deeltijdhulp <p>Het terugplaatsingsmodel: overbrugging Het toeleidingsmodel: integratie</p>
16	HOOFDSTUK V. Toepasbaarheid van de modellen <p>Algemene voorwaarden Voorwaarden preventiemodel Voorwaarden handhavingsmodel Voorwaarden terugplaatsingsmodel Voorwaarden toeleidingsmodel</p>
19	NAWOORD

Voorwoord

Het PPI Amsterdam is een jeugdhulpverleningsinstelling. Er wordt hulp geboden aan jongeren van 12 tot 23 jaar. Waar het de schoolgaande jeugd betreft gaat het om preventie en ambulante hulp, terwijl er voor de niet schoolgaande jeugd sprake is van semi-residentiële hulp.

Doelstelling is continuering van de schoolloopbaan van risicoleerlingen en het naar school of werk toeleiden van jongeren, die het onderwijs voortijdig hebben verlaten.

De modellen die in het kader van de PPI-hulpverleningde afgelopen 20 jaar zijn ontwikkeld en waarvan onderwijs een vast bestanddeel is vormen het onderwerp van deze notitie. Zowel het "preventiewerk" ten behoeve van het voortgezet onderwijs dat is ontstaan vanuit de ambulante hulpverlening als de "toeleiding arbeidsmarkt", die binnen de daghulpverlening een belangrijke plaats inneemt zie ik hierbij als belangrijke nieuwe ontwikkelingen. In de Inleiding wordt in het kort aangegeven wat de aanleiding is voor het schrijven van deze notitie.

Hoofdstuk I bevat enige informatie over het PPI. In de hoofdstukken II en III worden de ontwikkelde modellen voor samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening beschreven en nader uitgewerkt. In hoofdstuk IV tenslotte wordt ingegaan op de vraag in hoeverre de beschreven modellen breder toepasbaar zijn en op welke wijze het PPI die bredere toepassing zou kunnen ondersteunen.

Ik wil Hermien Buyse en Ane Jelle Zijlstra bedanken voor het vormgeven van deze notitie.

*Marian Harten
Adjunct-directeur
PPI Amsterdam*

Inleiding

Tot de jaren tachtig is de samenwerking tussen jeugdhulpverlening en onderwijs betrekkelijk marginaal geweest. De jeugdhulpverlening is van oudsher voornamelijk gericht op het gezin. De school werd niet onderkend als een plaats waar problemen zich kunnen manifesteren of kunnen ontstaan. Het onderwijs had incidenteel met de jeugdhulpverlening te maken wanneer een leerling werd doorverwezen. Van structureel contact was geen sprake. Pas in de afgelopen jaren is in deze situatie verandering gekomen. Onderwijs en jeugdhulpverlening zijn naar elkaar toe aan het groeien.

Het onderwijs wordt in toenemende mate geconfronteerd met problemen, die het lesgeven bemoeilijken. In de grote steden heeft het voortgezet onderwijs te maken met een hoog verzuimpercentage en met een groot aantal leerlingen, die zonder diploma de school verlaten. Daarbij neemt het aantal nieuwkomers toe, die extra aandacht vragen. De binnen de school gesignaleerde problemen van criminaliteit en marginalisering hebben bij een groot publiek de discussie losgemaakt over de verantwoordelijkheid van de scholen voor de opvoeding van leerlingen. Het onderwijs moet zich steeds systematischer met de problemen van haar leerlingen bezig gaan houden en komt daarbij ook problemen tegen, die op het terrein van de jeugdhulpverlening liggen.

In de jeugdhulpverlening is de exclusieve oriëntatie op het gezin verlaten. Niet alleen het gezin wordt als verantwoordelijk voor de opvoeding beschouwd, met name waar het gaat om de oudere jeugd. Jeugdhulpverleners richten zich op de bredere netwerken, waar kinderen en jongeren deel van uitmaken. Omdat vooral de school in de leefwereld van 12 tot 18-jarigen een belangrijke positie blijkt in te nemen, krijgt de jeugdhulpverlening in haar werk steeds meer met het onderwijs te maken.

Recentelijk verscheen de nota 'samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening', uitgebracht onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministeries van Onderwijs, WVC en Justitie. Hierin wordt gesteld dat onderwijs en jeugdhulpverlening ten aanzien van kinderen en jongeren van 5 tot 18 jaar beide een functie hebben als aanvulling op de opvoeding in het gezin.

Samenwerking tussen en jeugdhulpverlening en onderwijs biedt, uitgaande van deze visie, een groot aantal voordelen. De jeugdhulpverlening wordt in staat gesteld in een vroeg stadium problemen bij kind en gezin te signaleren. Daardoor kan tijdig opvoedingsondersteuning worden geboden. Het onderwijs op haar beurt krijgt de mogelijkheid de kwaliteit van de leerlingbegeleiding te verhogen.

Door ondersteuning vanuit de jeugdhulpverlening kan extra aandacht worden besteed aan leerlingen, bij wie zich problemen voordoen.

De combinatie van school-, gezins- en opvoedingsproblemen kan met dit alles doelmatig worden aangepakt.

Om beleid te kunnen maken voor wat betreft samenwerking tussen jeugdhulpverlening en onderwijs wordt er momenteel een landelijke inventarisatie gedaan van reeds bestaande samenwerkingsvormen.

Verder organiseert de Stichting Wisselwerking conferenties om vanuit de bestaande kennis over samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening aanbevelingen te doen.

De onderhavige notitie is bedoeld als een bijdrage aan dit streven.

HOOFDSTUK I **H e t P P I**

Het PPI is een instelling voor jeugdhulpverlening opererend op het raakvlak tussen onderwijs en jeugdhulpverlening. Dat betekent twee dingen.

- Het PPI verleent hulp aan kinderen en jongeren, die zich binnen het schoolsysteem níet meer of slechts met moeite kunnen handhaven.
- Het PPI werkt intensief samen met scholen.

Doelgroep

Het PPI verleent hulp aan kinderen en jongeren, die te kampen hebben met een scala van problemen, welke problemen een belemmering vormen voor de schoolse ontwikkeling.

Er kan sprake zijn van onhanteerbaar gedrag, van slechte relaties met vrienden en familie, van een negatief zelfbeeld maar ook van criminele activiteiten of verslaving.

Sommige jongeren zijn het slachtoffer van geweld of seksueel misbruik. Andere jongeren hebben er moeite mee de cultuur van hun familie en de cultuur van de rest van hun omgeving met elkaar te combineren.

Het PPI krijgt met deze problemen te maken, omdat op school gesignaleerd wordt dat het niet goed gaat met deze leerlingen. De prestaties gaan achteruit, er zijn gedrags- en aanpassingsproblemen en het komt vaak voor dat de leerlingen afhaken.

In de visie van het PPI is het belangrijk om bij het oplossen van problemen, die op school gesignaleerd worden, ook op school te beginnen.

Het PPI richt zich dan ook allereerst op het aanleren van de vaardigheden, die nodig zijn om een schoolloopbaan met succes te voltooien. Als jongeren beter in staat zijn zich op school te handhaven, versterkt dat hun zelfbeeld en dat heeft een positief effect op hun ontwikkelingsmogelijkheden op andere terreinen.

HOOFDSTUK II **Samenwerking met scholen:
Samen gaat het beter**

De filosofie achter de relatie tussen het PPI en de scholen is steeds dezelfde n.l. dat het combineren van de mogelijkheden van jeugdhulpverlening en onderwijs een positieve synergie oplevert: samen gaat het beter. Beide partijen zijn in staat hun doelen beter te bereiken: de school heeft minder uitval en de jeugdhulpverlening wordt optimaal benut.

De hulp komt terecht bij leerlingen, van wie de problematiek de begeleidingsmogelijkheden van de school overstijgt maar voor wie overplaatsing naar een ander type onderwijs dan wel naar het speciaal onderwijs niet noodzakelijk is. Uiteindelijk is de leerling degene, die het meest van deze samenwerking profiteert. Hij leert met zijn problemen om te gaan, kan zich in de klas beter handhaven en loopt minder kans vast te lopen.

Onderwijs en jeugdhulpverlening hebben binnen deze samenwerking elk hun eigen taak. De school richt zich op onderwijs, maar ook op opvoeding. De jeugdhulpverlening zorgt voor professionele hulp. De school bereidt de leerlingen voor op de maatschappij en geeft ze de nodige vorming en vaardigheden mee. De school ondersteunt de leerling ook bij het omgaan met alledaagse problemen. De jeugdhulpverlening komt pas in beeld wanneer problemen zo ernstig geworden zijn dat school en leerling niet meer in staat zijn de problemen zelf op te lossen.

HOOFDSTUK III **Modellen van
samenwerking**

Hoe de samenwerking tussen PPI en school eruit ziet hangt af van de ernst van de problemen bij de leerling en de mate waarin de school erin slaagt samen met de leerling deze problemen het hoofd te bieden.

Naarmate de problemen van de leerling ernstiger zijn en de school minder in staat is die problemen het hoofd te bieden wordt de taak van de jeugdhulpverlening groter.

Globaal zijn er vier situaties te onderscheiden, waarin jeugdhulpverlening en onderwijs een gezamenlijke taak hebben ten aanzien van leerlingen met problemen. Doel en vorm van deze samenwerking verschillen per situatie. De verschillende situaties, doelen en samenwerkingsrelatie worden omschreven in vier samenwerkingsmodellen.

1. **HET PREVENTIEMODEL**

SITUATIE:

De leerling gaat naar een vorm van regulier onderwijs. De school is in principe in staat de problemen van de leerling zelf op te vangen.

DOEL:

Het vergroten van de draagkracht van de school

AARD VAN DE SAMENWERKING:

De jeugdhulpverlening ondersteunt het onderwijs bij haar pedagogische taak.

2. **HET HANDHAVINGSMODEL**

SITUATIE:

De leerling gaat naar een vorm van regulier onderwijs. De school is in staat de leerling in de klas te handhaven, maar er is daarnaast professionele pedagogische aandacht voor de leerling nodig.

DOEL:

Het vergroten van de draagkracht van de leerling om uitval te voorkomen

AARD VAN DE SAMENWERKING:

De school richt zich op het geven van onderwijs, de jeugdhulpverlening geeft professionele, pedagogische en psychologische hulp aan leerlingen, die binnen het schoolstelsel slecht functioneren. School en hulpverlening informeren elkaar over hun werkwijze en stemmen hun activiteiten zonnodig op elkaar af.

3. HET TERUGPLAATSINGSMODEL

SITUATIE:

De leerling gaat niet (meer) naar een vorm van regulier onderwijs, maar naar een vorm van speciaal onderwijs.

Bij een zorgvuldige begeleiding is er perspectief op terugkeer naar het regulier onderwijs.

DOEL:

De draagkracht van de leerling moet worden vergroot, zodat terugplaatsing naar het regulier onderwijs mogelijk wordt.

AARD VAN DE SAMENWERKING:

Speciaal onderwijs, regulier onderwijs en jeugdhulpverlening werken samen in de overbruggingsperiode tussen speciaal en regulier onderwijs. Het speciaal onderwijs geeft onderwijs en biedt orthodidactische en orthopedagogische hulp. De jeugdhulpverlening biedt de leerling in de periode voorafgaand aan en na de terugplaatsing professionele pedagogische en psychologische ondersteuning. Wanneer de leerling is teruggeplaatst, treedt het handhavingsmodel in werking.

4. HET TOELEIDINGSMODEL

SITUATIE:

De leerling neemt geen deel meer in een vorm van regulier of speciaal onderwijs.

Bij een zorgvuldige begeleiding is er perspectief op terugkeer naar het regulier onderwijs.

In een aantal gevallen blijkt terugkeer niet mogelijk. De begeleiding wordt dan afgestemd op arbeidstoeleiding.

DOEL:

De draagkracht van de leerling moet worden vergroot, zodat terugkeer naar het reguliere onderwijs of intrede op de arbeidsmarkt mogelijk wordt.

AARD VAN DE SAMENWERKING:

Jeugdhulpverlening en speciaal onderwijs bieden een dagprogramma aan waarbinnen pedagogische en psychologische hulp en onderwijs (of voorbereiding op de arbeidsmarkt) geïntegreerd zijn. Binnen het onderwijs staat het pedagogisch element steeds voorop.

HOOFDSTUK IV Uitwerking van de geschetste modellen

HET PREVENTIEMODEL:

ONDERSTEUNING

Voor de meeste problemen, die binnen het onderwijs aan het licht komen, is hulp vanuit de jeugdhulpverlening niet nodig. Ze kunnen ook opgelost worden binnen het onderwijs zelf. Bij deze problemen is de enige taak van de jeugdhulpverlening een preventieve.

De meest optimale vorm van preventie ten behoeve van het onderwijs is het stimuleren en in standhouden van het probleemoplossend vermogen van de school zelf. De mogelijkheden van die strategie zijn niet onbeperkt. Er zullen altijd problemen blijven, die de draagkracht van het onderwijs te boven gaan, zodat inzet van jeugdhulpverlening onvermijdelijk is.

Preventie zelf is geen jeugdhulpverlening, preventie gaat aan jeugdhulpverlening vooraf. Toch is preventie zonder jeugdhulpverleners onmogelijk. Preventiewerk veronderstelt inzicht in de ernst van de problemen en moet antwoord kunnen geven op de vraag of het onderwijs in staat is die problemen zelf op te lossen of dat ingrijpen vanuit de jeugdhulpverlening noodzakelijk is.

In het preventiemodel, dat binnen het PPI ontwikkeld is, krijgt een jeugdhulpverlener een plaats binnen de overlegstructuur betreffende risico leerlingen van de school. De jeugdhulpverlener is in dienst van een instelling voor jeugdhulpverlening en houdt daarmee in de school een onafhankelijke positie.

De jeugdhulpverlener, die beschikbaar is voor de school moet deskundig zijn op het gebied van diagnostiek en behandeling van zowel leerproblemen als sociale en emotionele problemen. Daarbij zijn kennis van de sociale kaart en directe, persoonlijke contacten met jeugdhulpverleningsinstellingen essentieel. Een jeugdhulpverlener, die op deze wijze binnen de school functioneert wordt preventiewerker genoemd.

Een preventiewerker richt zich zowel op de leerlingen als op de school zelf. Als een leerling onvoldoende resultaten behaalt, vaak afwezig is, weinig sociale contacten heeft of storend gedrag vertoont in en buiten de klas, dan kan de preventiewerker contact opnemen met die leerling en eventueel met zijn ouders.

Vaker gebeurt het dat de preventiewerker met de mentor of de leerlingbegeleider spreekt en hen van advies dient. Soms is een kleine wijziging in aanpak voldoende. Soms is verwijzing naar een instelling voor jeugdhulpverlening noodzakelijk. De jeugdhulpverlener binnen de school fungeert dan als spil tussen onderwijs en jeugdhulpverlening.

HET HANDHAVINGSMODEL:

AFSTEMMING

Handhaving is een hulpverleningsstrategie die gebruikt wordt in situaties van dreigende schooluitval.

Het gaat om leerlingen, die ondanks extra aandacht van de leerkracht niet meer in staat zijn op school naar behoren te functioneren.

De situatie kan alleen verbeteren, wanneer er professionele pedagogische en psychologische aandacht aan de leerling wordt gegeven.

Doel van de hulpverlening is het oplossen van emotionele, psycho-sociale en orthodidactische problemen voorzover zij een succesvolle schoolloopbaan in de weg staan.

Bij het handhavingsmodel zijn het onderwijs en de jeugdhulpverlening beide vanuit hun eigen invalshoek met de leerlingen bezig.

Om de activiteiten onderling te kunnen afstemmen wordt regelmatig overlegd. In het overleg kan de jeugdhulpverlener nagaan in hoeverre de hulpverlening effect sorteert en op welke punten extra aandacht nodig is. De onderwijsgevende krijgt meer inzicht in het gedrag van de leerling en kan daar in de les gebruik van maken.

Bij het overleg moet er voor gewaakt worden dat de vertrouwensband tussen leerling en hulpverlener niet wordt geschaad.

Binnen het PPI zijn verschillende varianten van het handhavingsmodel ontwikkeld en in ontwikkeling. De mate van afstemming tussen school en PPI verschilt per variant.

(a) ambulante hulp op het PPI

De meest voorkomende variant is die waarbij de ambulante hulpverlening op het PPI plaatsvindt. Er wordt hulp verleend aan leerlingen uit de hoogste klas van het basisonderwijs en uit het voortgezet onderwijs.

De leerlingen komen uit verschillende klassen en van verschillende scholen.

Voor iedere leerling wordt een hulpverleningsplan opgesteld.

De leerlingen komen minimaal tweemaal per week naar het PPI. Een deel van de hulp vindt groepsgewijs plaats. De maximale duur van de begeleiding is twee jaar.

Ouders worden altijd bij de hulpverlening betrokken.

Het overleg tussen school en PPI behelst het bespreken van het gedrag en de prestaties van de leerlingen, zowel op school als op het PPI, en het doornemen van de hulpverleningsplannen.

(b) ambulante hulp op school: de verlengde schooldag

Op diverse plaatsen is men in het onderwijs bezig met de invoering van de verlengde schooldag.

Dit betekent dat het voor leerlingen mogelijk wordt om na de lessen op school te blijven. De scholen kunnen de extra schooltijd gebruiken voor allerlei ondersteunende en recreatieve activiteiten.

Het PPI is samen met een aantal scholen bezig met het opzetten van preventieve en ambulante hulpverleningsactiviteiten in het kader van de verlengde schooldag.

Een voorwaarde daarbij is dat de school een breed activiteitenpakket aanbiedt.

Samen met de leerkrachten moet worden nagegaan welke taken door de school verricht moeten worden en voor welke taken men beter jeugdhulpverleners kan inschakelen.

De afstemming tussen PPI en onderwijs is hier minder gecompliceerd, omdat per project slechts met één school overlegd hoeft te worden.

(c) Diploma Ondersteunings Project

Een andere vorm van samenwerking vindt plaats in de diploma-ondersteuningsprojecten.

Bij deze projecten wordt aan een groep leerlingen uit eenzelfde klas ondersteuning geboden bij het behalen van een diploma.

De groep bestaat uit leerlingen, die overeenkomstige problemen hebben.

Het PPI maakt van deze hulpverleningsvorm gebruik ten behoeve van geselecteerde groepen nieuwkomers, allochtone jongeren, die nog maar kort in Nederland zijn en specifieke taal- en aanpassingsproblemen hebben.

(d) deeltijdhulp

De meest vergaande vorm van samenwerking is de deeltijdhulp.

Deeltijdhulp is een vorm van hulpverlening die een aantal dagen per week gedurende een deel van de dag wordt gegeven. Deeltijdhulp wordt altijd in combinatie met een instelling voor onderwijs of werk aangeboden.

In veel gevallen werkt het PPI samen met instellingen voor deeltijdonderwijs, zoals bijvoorbeeld het KMBO.

School en PPI verzorgen dan gezamenlijk een dagprogramma. De school verzorgt het onderwijs, het PPI verzorgt de hulpverlening.

Ook een combinatie van PPI-hulpverlening en een bedrijfsstage is mogelijk.

Deze vorm van hulpverlening wordt aangeboden aan een geselecteerde groep van randgroepjongeren en multi-probleem-jongeren.

HET TERUGPLAATSINGSMODEL:

OVERBRUGGING

Samen met een instelling voor speciaal onderwijs, LOM-school de Ruimte, is het PPI een terugplaatsingsproject aan het opzetten.

Doel van het terugplaatsingsproject is het bevorderen van het terugplaatsen van leerlingen uit het speciaal onderwijs naar het regulier onderwijs.

Er is een ondersteuningsprogramma ontwikkeld om terugplaatsingen efficiënt te laten verlopen. Het ondersteuningsprogramma bevat drie kernactiviteiten.

- Het coördineren van het terugplaatsingsproces.
De terugplaatsingsmedewerker van het PPI vormt de schakel tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs. Hij stelt, in overleg met alle betrokken partijen, een handelingsplan vast, waarin de taken en verantwoordelijkheden van een ieder zijn geregeld.
- Het ondersteunen van de leerling, die wordt teruggeplaatst. Ondersteuning is in het bijzonder gericht op taalvaardigheid, sociale vaardigheid, leerhouding en leerniveau.
- Het ondersteunen van de leerkracht in het basisonderwijs bij de begeleiding van teruggeplaatste leerlingen.

Daarnaast kan hulp geboden worden bij specifieke problemen.

Dit ondersteuningsprogramma zal de komende jaren ook op andere scholen voor speciaalonderwijs worden aangeboden.

HET TOELEIDINGSMODEL:

INTEGRATIE

Wanneer jongeren niet meer naar school kunnen of willen, valt er weinig meer samen te werken tussen (regulier) onderwijs en jeugdhulpverlening.

Toch heeft het PPI juist bij deze groep leerlingen zeer goede ervaringen opgedaan met de samenwerking tussen speciaal onderwijs en jeugdhulpverlening.

Kenmerkend voor het begeleiden van deze groep is dat de problemen zo ernstig zijn dat het hulpverleningsaspect het educatieve aspect overschaduwde.

Het geven van onderwijs zonder dat die is ingebed in hulpverlening is niet meer mogelijk, en een programma waarbij hulpverlening en onderwijs gescheiden zijn werkt niet.

Het PPI heeft daarom in samenwerking met het speciaal onderwijs geïntegreerde programma's ontwikkeld, waarbinnen zowel het educatieve aspect als de hulpverlening aan de orde komen.

Hulpverleners en onderwijsgevendenden werken in dezelfde groep. Soms worden beide functies in één persoon verenigd. Het geïntegreerde programma staat bekend als daghulp-niet-schoolgaande jeugd.

Het daghulpprogramma is bedoeld voor jongeren, die om welke reden dan ook de school de rug hebben toegekeerd.

De jongeren die tot het daghulpprogramma worden toegelaten, komen elke dag naar het PPI. Ze krijgen een breed scala van activiteiten aangeboden. Het activiteitenprogramma vindt plaats in een groep. Daarnaast krijgt elke jongere individuele begeleiding.

Bij alle activiteiten staat het aanleren van studie- en beroepsvaardigheden centraal.

Tijdens een eerste oriëntatieperiode leren de jongeren een gerichte keus te maken voor een opleidingsvorm of beroepsrichting. Tegelijk wordt veel aandacht besteed aan gedrags- en aanpassingsproblemen.

Na de oriëntatieperiode omschrijft het PPI in het hulpverleningsplan op welke gebieden de jongere zijn competentie moet vergroten. Op grond van dit plan worden hulp en activiteiten aangeboden.

Het doel van het daghulpprogramma is in eerste instantie terugkeer naar het regulier onderwijs, maar dit blijkt niet in alle gevallen te realiseren. Voor jongeren, waarbij terugkeer naar school geen reëel perspectief meer is, heeft het PPI een programma ontwikkeld, dat een directe voorbereiding geeft op de arbeidsmarkt.

HOOFDSTUK V Toepasbaarheid van de modellen

Het PPI is een organisatie, die zich specifiek bezighoudt met jeugdhulpverlening vanuit de invalshoek van het onderwijs. De cliënten van het PPI zijn leerlingen. De aanleiding tot de hulpverlening zijn problemen op school. Het doel van de hulpverlening is het voorkomen van schooluitval. Het uitgangspunt van de hulpverlening is samenwerking met het onderwijs. Vanuit dit in het onderwijs gewortelde hulpverleningsperspectief zijn de bovenstaande samenwerkingsmodellen ontwikkeld.

Het PPI heeft als instelling op het raakvlak van onderwijs en jeugdhulpverlening een eenmanspositie. In geen van de Nederlandse jeugdhulpverleningsregio's zijn er instellingen, die zich op vergelijkbare wijze volledig op de samenwerking met het onderwijs hebben gericht. Dat roept natuurlijk de vraag op in hoeverre de in Amsterdam ontwikkelde samenwerkingsmodellen buiten Amsterdam toegepast kunnen worden.

Algemene voorwaarden

Vanuit de ervaring van het PPI kan een aantal voorwaarden voor een succesvolle samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening benoemd worden. Een deel van deze voorwaarden is algemeen van aard. Een ander deel heeft te maken met de specifieke vorm van samenwerking, die beide velden met elkaar willen aangaan.

De belangrijkste algemene voorwaarden voor samenwerking zijn:

- De beide partners moeten elkaars doelstelling, werkwijze en cultuur accepteren. Ze moeten bereid zijn zich in elkaars werk te verdiepen en van elkaar te leren.
- De beide partners moeten tijd beschikbaar hebben om frequent met elkaar te overleggen.
- Tenslotte moeten de beide partners op basis van kennis en respect voor elkaars werk een zinvolle taakverdeling maken.

Voorwaarden voor samenwerking in het preventiemodel

Bij het opzetten van preventie-activiteiten is het van belang dat zowel de jeugdhulpverlening als het onderwijs hun activiteiten richten op het vroegtijdig onderkennen en behandelen van problemen, die tot schooluitval kunnen leiden. Daartoe moet de jeugdhulpverlening

- voldoende kennis van zaken hebben over school/leerproblemen en over de werking van het schoolsysteem,
- in staat zijn te beoordelen in hoeverre de gesignaleerde problemen door de school zelf opgelost kunnen worden, waarbij overleg en consultatie het probleemoplossend vermogen van het onderwijs kunnen vergroten,
- een spilfunctie kunnen vervullen tussen onderwijs en jeugdhulpverlening. Kennis van de sociale kaart van de jeugdhulpverlening en persoonlijke contacten met jeugdhulpverleningsinstellingen zijn onontbeerlijk.

Het onderwijs:

- moet over een signaleringssysteem voor risicoleerlingen beschikken. Dit signaleringssysteem moet ingebed zijn in een structuur van begeleidingsactiviteiten.
- moet de problemen van leerlingen met een jeugdhulpverleningsinstelling bespreken en met die instelling samenwerken voor wat betreft preventie en verwijzing.

Voorwaarden voor samenwerking in het handhavingsmodel

Een effectieve toepassing van het handhavingsmodel is alleen mogelijk wanneer er op de scholen een signalerings- en begeleidingsstructuur is opgezet.

Door de zorgvuldige selectie die binnen dit systeem plaatsvindt, kan de jeugdhulpverlening zich richten op die problemen, die op school niet behandeld kunnen worden en waarvoor professionele pedagogische en psychologische hulp is aangewezen. Andere voorwaarden zijn:

- De jeugdhulpverlening moet zich richten op diagnose en behandeling van problemen, die een bedreiging zijn voor een succesvolle schoolcarrière. Emotionele en sociaal-psychologische problemen moeten in de context van het functioneren van de klas worden behandeld.
- Jeugdhulpverlening en onderwijs moeten regelmatig overleggen over de gevolgde hulpverleningsstrategie. De jeugdhulpverlener kan het effect van zijn werkwijze toetsen aan het gedrag en de leerresultaten van de leerling in de klas. De onderwijsgevende krijgt meer inzicht in de problemen van de jongere en kan de jongere daardoor beter begeleiden op school.

Voorwaarden voor samenwerking in het terugplaatsingsmodel

Het terugplaatsingsmodel vergt een specifieke vorm van samenwerking tussen speciaal onderwijs, regulier onderwijs en jeugdhulpverlening. De samenwerking tussen regulier onderwijs en jeugdhulpverlening is dezelfde als die in het handhavingsmodel. Een verschil is dat de jeugdhulpverlening aan het regulier basisonderwijs ondersteuning kan bieden bij het verbeteren van sociale vaardigheden, leerhouding en leerniveau van de leerling.

- Het speciaal onderwijs moet de coördinatie van het terugplaatsingsproces in handen geven van de jeugdhulpverlening.
- De jeugdhulpverlening moet inzicht hebben in de terugplaatsingsmogelijkheden op de scholen in het regulier onderwijs. Daartoe moet een sociale kaart worden aangelegd.

Voorwaarden voor samenwerking in het toeleidingsmodel

Binnen het toeleidingsmodel neemt de samenwerking de vorm aan van integratie op het niveau van de aangeboden programma's. Hiervoor is een zeer nauwe band tussen jeugdhulpverlening en onderwijs vereist. De samenwerking kan gestalte krijgen door onderwijs en jeugdhulpverlening in één organisatie onder te brengen.

Nawoord

11

De voorwaarden voor samenwerking als hier beschreven geven slechts een beperkt beeld van wat er komt kijken bij het realiseren van de samenwerking tussen jeugdhulpverlening en onderwijs.

Het PPI is graag bereid instellingen, die een samenwerkingsproject willen starten, advies te geven.

Samen met de betrokken instellingen kan een analyse gemaakt worden van de eisen, waaraan samenwerking in die specifieke situatie moet voldoen.